

Endüstri Mühendisliği Dergisi ve Değişim

Mehmet Selim Aktürk

Endüstri Mühendisliği Dergisi Yayın Kurulu Başkanı

Endüstri Mühendisliği dergisinde 1993 yılından beri yayın kurulu üyeliği ve 1998 yılından itibaren de yayın kurulu başkanlığı yapmaktaydım. Elinizdeki bu sayı ile EM dergisine veda ediyorum. Genel olarak veda yazısı yazmak gibi bir geleneğimiz olmasa da, bu süreç içerisinde yaşadığım deneyimleri ve gelecek için önerilerimi içeren bir yazı ile bu görevimi sonlandırmanın daha uygun olacağına karar verdim. Böylelikle bu süreç içerisinde beraber çalışma olanağı bulduğum oda başkanları ve yönetim kurulu üyelerine, dergi yayın kurulu üyelerine ve dergi teknik personeline teşekkür etme fırsatını da yakalamış olacağım. Ayrıca, yaklaşık bir yıl önce başlattığımız yayın kurulu üye değişimi (geçiş) sürecini başarılı bir şekilde tamamlamış olmanın huzuru ile yeni yayın kurulu üyesi meslektaşlarıma da başarılar diliyorum.

EM dergisinin, Mayıs 1989 yılında çıkan ilk sayısından bugün elinizdeki 18.cilt birinci sayıya kadar düzenli olarak yayınlandığını hatırlatmak istiyorum. Dergimiz bu süreç boyunca (i) özgün araştırmaların yayınlandığı makale bölümü, (ii) EM Türkiye uygulamalarına genel anlamda katkı sağlayan, mesleğe yönelik felsefi tartışmalar yaratabilecek ya da yeni açılımlar kazandırabilecek yazıların yayınlandığı İletişim bölümü ve (iii) bunlara ek olarak Endüstri İşletme Mühendisliği Meslek Dalı Ana Komisyonu (EİM-MEDAK) faaliyetlerinin aktarıldığı 'MEDAK', MMO faaliyetlerini Endüstri Mühendislerine duyurmak için 'Odadan' ve Endüstri-İşletme Mühendisliği Kurultaylarından yayın kurulu tarafından seçilen sunumların yayınlandığı 'Kurultaydan' bölümleri ile aşağıdaki hedeflere ulaşmayı çabalamıştır:

- Dergi bir iletişim aracı olacaktır.
- EM çevresinin deney ve bilgi birikiminin kalıcılığını sağlayarak alanında önemli bir işlev yüklenecektir.

- EM uygulamalarının topluma duyurulması için bir araç olacaktır.
- Yeni bir uzmanlık dalının mesleki örgütlenmesine katkıda bulunacaktır.
- Farklı eğitim anlayışlarına sahip EM bölümleri arasında iletişime katkıda bulunacaktır.
- Mesleğin sorunlarının tartışıldığı bir zemin olacaktır.

EM dergisinin ilk sayısı yayınlandığında Türkiye'de 10 üniversitede Endüstri Mühendisliği eğitimi verilmekteydi. Bu sayı şimdi 40'ın üzerindedir. Yazıma bu muazzam büyüme gerçeğini temel alarak, dergimizin şu andaki konumu, MMO ve EİM-MEDAK ile ilişkileri ve bu konularla ilgili öneri ve düşüncelerimle devam etmek istiyorum.

EM Dergisinin Durumu

Aşağıdaki tabloda son dört yılda Endüstri Mühendisliği dergisine gönderilen, yayımlanan ve reddedilen makale sayıları ile bu makalelerin değerlendirme sürecinde görüşlerini aldığımız hakemlerin sayıları verilmiştir. Tablodaki "gelen makale" sayılarında yıllara göre önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. 2003-2005 yıllarında gelen makale sayıları giderek azalmış, 2006 yılında ise bu sayıda bir önceki yıla göre bir önemli artış gerçekleşmiştir. Bu artışın dergimizin sürekliliğini ve kalitesini sürdürmesi açısından umut verici olduğu söylenebilir. Bu dört yılda ayrıca 'Üretimde Tepkisel Yöntemler' ve 'Öğrenci Bildirileri Yarışması' başlıklarıyla dört özel sayı yayınlanmış ve bu özel sayılarda tabloda görünmeyen 11 makale basılmıştır. Sonuç olarak, son dört yılda her sayıda ortalama iki makaleye, ayrıca İletişim, Kurultaydan, MEDAK ve Odadan bölümlerinde basılan çeşitli yazılara yer verilmiştir.

Tablo 1. 2003-06 yıllarında EM dergisine gönderilen makaleler ve bunları değerlendirme sürecine ilişkin veriler

	2003	2004	2005	2006
Gelen	21	12	8	20
Yayımlanan	11	2	1	8
Reddedilen	10	10	5	5
Hakem	29	16	9	30

Dergimizin okuyucuları ağırlıklı olarak endüstride çalışan meslektaşlarımız olsa da, dergimizin yazarlarının önemli bir çoğunluğunu akademisyenler oluşturmaktadır. Bu durumun EM ile ilgili yeni yöntemlerin ve arayışların endüstride çalışan meslektaşlarımıza sunulmasında dergiye önemli bir rol biçtiğini söyleyebilirim. Bununla birlikte meslektaşlarımızın işyerlerinde üzerinde çalıştıkları problemler ve buralardaki uygulamalara ilişkin yayınlanmış makale sayısında yeterli bir düzeye ulaştığımızı söyleyemem. Oysa, bu tip uygulama makalelerinin dergide yayılması hem yeni problem tanımlarının sunulması, hem de endüstride uygulanan yaratıcı çözüm yöntemlerinin bilinir kılınması bakımından araştırmacıların ilerideki çalışmalarına ışık tutacaktır. Yayın kurulu olarak her zaman bu tip uygulama makalelerini özendirmeye çalıştığımızı ve bu yayınlara öncelik verdiğimizizi yinelemek isterim.

Dergimizde yayınlanan araştırma makalelerinin düzeyini yargılayabilmenin ön koşullarından birisi EM dergisinin akademik çevrelerde nasıl değerlendirildiğinin incelenmesidir. TÜBİTAK 1992'den günümüze kadar temel ve uygulamalı bilimler ve mühendislik alanlarında Türkiye'de yayınlanan dergileri içeren bir Mühendislik ve Temel Bilimler Veri Tabanı oluşturmuştur. Bu Veri Tabanı'na girecek dergiler, 2001 yılından bu yana TÜBİTAK dergi değerlendirme komisyonunun belirlemiş olduğu kriterlere uygun olarak seçilmektedir. Endüstri Mühendisliği dergisi başlangıçtan beri bu listeye girebilen kendi alanındaki tek dergidir. Ayrıca, çeşitli üniversitelerin öğretim üyesi yükseltme ve atama yayın kriterlerine göre EM dergisi en üst düzeydeki A grubu ulusal dergiler arasında kabul edilmektedir. Doğal olarak yayın kurulu olarak en önemli hedeflerimizden

birisi, EM dergisini uluslararası veri tabanlarında taranan ve takip edilen bir dergi haline getirmektir. Bunun ön koşullarından bir tanesi dergimizi okuyanların ve EM dergisinde yayımlanmış makalelere yapılan atıfların sayılarının artırılmasıdır. Son yıllarda buna yönelik önemli gelişmeler oldu. Örneğin, Makine Mühendisleri Odası bünyesinde geliştirilen bir veri tabanı sayesinde dergimize mmo.org.tr adresinden ulaşılabilir; 2002 yılından bu yana yayınlanmış geçmiş sayıların tümüne mmo.org.tr/endustrimuhendisligi/arsiv.htm adresinden elektronik ortamda ulaşabilirsiniz. Bu uygulamaların dergimize ulaşabilen kişi sayısını arttıracaklarını ve yurt dışından da derginin okunmasını sağlayacağını umuyoruz. Ayrıca, yeni bir web sayfası tasarımı ile yalnızca EM dergisine ait bir alt alanda internet üzerinden erişilebilmesi için de çalışmalar devam etmektedir. Son olarak, yeni yayın kurulunun önemli bir atılım yaparak, dergimizde yayınlanan makalelerin İngilizce özetlerinin ve bibliyografik bilgilerinin "International Abstracts in Operations Research" (IAOR) adlı endekste düzenli olarak yer almasını sağladığını belirtmek istiyorum. Bu endeks "International Federation of Operational Research Societies (IFORS)" isimli uluslararası yöneylem araştırması dernekleri federasyonunun 1960 yılından beri yayınladığı; şu anda farklı ülkelerden 180'in üzerinde yayının düzenli olarak tarandığı ve yöneylem araştırması / yönetim bilimi içerikli makale özetlerinin ve bilgilerinin belirli bir konu sınıflandırması altında sunulduğu önemli bir referans veritabanıdır. Bu girişimin, dergimizin uluslararası düzeydeki görünürlüğünü artıracaklarını umuyoruz. Dergimizin "Engineering Index" gibi diğer uluslararası endekslere de yer alabilmesi için çalışmalarımız devam etmektedir.

EİM-MEDAK ile İlişkiler

Makina Mühendisleri Odasında Endüstri-İşletme Mühendisliği çalışmaları üç başlık altında toplanmaktadır: Endüstri İşletme Mühendisliği Meslek Dalı Ana Komisyonu (EİM-MEDAK), Endüstri Mühendisliği Dergisi ve Endüstri-İşletme Mühendisliği Kurultaylarıdır. Bu faaliyetler arasında arşivsel özelliğe sahip olan EM dergisinin

ayrı tutulması gerekmektedir. Diğer iki faaliyet temel olarak son yıllarda makina mühendisliği bölümlerine yakın sayıda mezun veren endüstri mühendisliği bölümlerinden yetişen meslektaşlarımızın oda bünyesinde bir araya getirilmesini hedeflemektedir. Bu hedefe ne kadar ulaşıldığını ve bu komisyonların göreceli olarak başarılarını ölçmek için örneğin, son beş yılda bu bölümlerden mezun olan mühendisler arasında kaç kişinin oda üyesi oldukları bilgilerine bakılabilir. Çeşitli üniversitelerde faaliyet gösteren Endüstri Mühendisliği öğrenci grup ya da organizasyonlarının kendi üniversitelerinin en aktif öğrenci gruplarından birisi olduğunu bildiğim için örgütlenme ve ortak bir platformda buluşmak yönünde oldukça istekli ve aktif olan Endüstri Mühendislerinin odaya katılım oranları istenilen ölçüde sağlanamıyorsa bu konuda bu komisyonların bir özelleştireci de bulunmaları gerekir. Endüstri Mühendisliği gibi arşivsel özelliği bulunan ve bu dergide yayınlanan makaleler ulusal ya da uluslararası veri tabanlarında taranan dergileri çıkaran yayın kuruluşları bu makaleleri en iyi şekilde değerlendirmek, yansız ve objektif bir seçim yapmak, meslek ile ilgili çalışmalarını ve bu alanda bilgi üretiminin özendirilmesini ve üretilenlerin yaygınlaştırılmasını sağlamak gibi çok önemli hedeflere ulaşmaya çalışırken, MMO bünyesinde faaliyet gösteren diğer komisyonlardan da örgütlenme konusunda daha aktif olmalarını ve dergiyle ilgili yukarıda saydığım hedeflere ulaşılmasında desteğini bekler. Kısaca, Endüstri Mühendisliği dergisinin bülten ya da iletişime dönük benzeri yayınlardan farklılığını vurgulamak ve bu dergiyi çıkarmakla sorumlu olan dergi yayın kuruluşunun bir komisyon gibi değerlendirelemeyeceğini tekrar belirtmek isterim. Doğal olarak EM dergisi yayın kuruluşu, dergi yayın politikası doğrultusunda bağımsız ve objektif olmak zorundadır. EM dergisi hiçbir zaman EİM-MEDAK ya da başka bir komisyonun yayın kanalı olmak gibi bir işlev üstlenmemesine karşın, İletişim, Kurultay, MEDAK gibi benzer köşeleriyle MMO örgütlenmesine destek olmaya devam edecektir.

MMO'dan Beklentilerim

MMO faaliyetlerine değil ama yayın kuruluşu çalışmalarına son verirken MMO yönetiminden ve Endüstri Mü-

hendisliğiyle ilgili olan komisyonlardan iki önemli beklentim var. Öncelikle Endüstri Mühendisleri arasında daha aktif olunması gerekliliğidir. Bir önceki kurultay öncesi başlatılan "EİM'lerin Yetki ve Sorumluluk Alanlarının Hayata Geçirilmesi Süreci" önemli bir başlangıçtı, bu tip çalışmaların çeşitlendirilerek sürekliliğinin sağlanması gerekir. Bu da doğal olarak bu işlevleri yürütecek komisyonun ismi ve içeriğinin nasıl olması gerektiğini sorgulamamızı gerektirir. Bu tartışmalar ilk başladığında Endüstri Mühendisleri MMO bünyesinde küçük sayılabilecek oranda iken, şu anda vakıf üniversitelerinin devreye girmesiyle hem sayı olarak makina mühendislerine yakın sayıda mezun vermekte, hem de Endüstri Mühendisliği bölümlerinin giriş puanları belirgin olarak Makina Mühendisliği bölümlerinden daha yüksektir (örnek olarak Boğaziçi, Çukurova, Dokuz Eylül, Gazi, İTÜ, ODTÜ, Osmangazi ve Uludağ üniversitelerinin 2006 yılı ÖSYS sonuçlarını verebilirim). Bu durumda alınganlık göstermeden ve geçmişe çok takılmadan geleceğe yönelik planlar yapılması gerekir. Başlangıç olarak EİM-MEDAK oluşumunu ve ismini sorgulamakla başlamalıyız. Türkiye'de yaklaşık 40 tane Endüstri Mühendisliği bölümüne karşın yalnızca İTÜ'de İşletme Mühendisliği bölümü vardır. Artık yeni açılan Üretim Mühendisliği, Sistem Mühendisliği, Endüstri Sistemleri Mühendisliği, Lojistik Yönetimi gibi bölümlerden yetişip, benzer alanlarda çalışacak mezunlar da MMO örgütlenmesine bu çerçevede altında katılacaklarına göre bu tip kısmen farklı ama oldukça benzer bölümleri bütünleştirecek olan tek isim Endüstri Mühendisliği'dir. Yaklaşık 25 senelik akademik yaşamımda bu mesleği seçmek isteyen lise mezunlarına Endüstri Mühendisliğinin meslek olarak Makina, Elektrik, İnşaat Mühendisliğinden ya da İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesindeki İşletme bölümünden farkını anlatmaya çalışan bir akademisyen olarak, yaklaşık 100 yıllık geçmişi bulunan bu mühendislik dalını daha iyi temsil edebilecek bir yapının MMO bünyesinde oluşturulmasının zamanının geldiğini ifade etmek isterim.

İkinci beklentim, üniversitelerdeki eğitim programlarının önemli paydaşlarından birisi olarak MMO'nun

eğitim programlarının belirlenmesinde daha aktif yer almasıdır. Türkiye ve KKTC’de mühendislik eğitimi veren 88 fakültenin dekanlarından oluşan Mühendislik Dekanları Konseyi (MDK) girişimi ile mühendislik programlarının değerlendirilmesi (akreditasyonu) için bir Mühendislik Değerlendirme Kurulu (MÜDEK) oluşturulmuştur. Toplam 8 üyeden oluşan bu kurulda bir TMMOB temsilcisi doğal üye olarak yer almaktadır. 2007 yılı başından itibaren bu kurul Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (kısa adı MÜDEK) olarak tüzel kişiliğini kazanmıştır. MÜDEK’in temel amacı, farklı disiplinlerdeki mühendislik eğitim programları için akreditasyon, değerlendirme ve bilgilendirme çalışmaları yaparak, Türkiye’de mühendislik eğitiminin kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunmaktır. Böylece, güncel ve gelişmekte olan teknolojileri kavrayan, daha iyi eğitilmiş ve daha nitelikli mühendisler yetiştirilerek, toplumun refahının ileri götürülmesi hedeflenmektedir. MÜDEK faaliyetleri ve başvuru süreciyle ilgili daha ayrıntılı bilgiye www.mudek.org.tr web adresinden ulaşılabilir. Puanlama, sıralama ya da sıralama değil, yetkinlik kararı verilen bu akreditasyon süreci, somut ve herkesçe bilinen değerlendirme ölçütlerine dayanır ve ilgili fakültenin gönüllü başvurusu üzerine değerlendirilecek her program için sunduğu özdeğerlendirme raporu ile başlamaktadır. MÜDEK tarafından oluşturulan değerlendirme takımı programın eğitim amaçları ve değerlendirme sistemi, program çıktıları ve değerlendirme sistemi, mesleki eğitim (eğitim programı), öğrenciler, öğretim kadrosu, altyapı, kurumsal destek ve parasal kaynaklar ve programa özgü ek ölçütler başlıkları altında başvuruda bulunan her programı bu değerlendirme ölçütlerine göre incelemekte ve üç günlük üniversite ziyareti sonucunda değerlendirme raporunu hazırlamaktadır. Endüstri Mühendisliği program değerlendiricisi olarak kuruluşundan beri katkıda bulunduğum bu önemli yapılanma içinde, MMO ve EİM-MEDAK’ların katkısı TMMOB’un doğal üyeliğine karşın çok sınırlı kalmıştır. Şu ana kadar bu değerlendirme sürecinden yalnızca bir Endüstri Mühendisliği programının geçmiş olması odaya ve özelinde

EİM-MEDAK’lara önemli bir sorumluluk vermektedir. Endüstri Mühendisliği programları bu değerlendirme sürecine girmeleri için özendirilmeli ve bu süreçte gereken destek MMO tarafından sağlanmalıdır. Bu sürecin önemi MMO’nun bölüm başkanlarıyla yaptığı toplantıda da dile getirilmiştir.

Sonuç

14 senedir yayın kurulunda yer aldığım ve alanında çok önemli bir konuma ulaşan Endüstri Mühendisliği dergisine çok değerli katkılarda bulunan, gönüllü zamanlarını ve özverili çalışmalarını esirgemeyen MMO yönetim kurulu başkanları Mehmet Soğancı ve Emin Koramaz, yazı işleri müdürleri Nesim Erkip, Sait Atınç, Nurten Gültekin, Tülay Çördük, Melih Şahin ve Ali Ekber Çakar, teknik sorumlu Mehmet Aydın, yayın sekreterleri Yaprak Boyla, Şehnaz Kaplan Karaca, Ayten Yıldız, Nilgün Karaküçük, Güler Ayyıldız ve Emin Uysal, dizgi sorumluları Ali Rıza Falcioğlu, Gülsen Falcioğlu, Muazzez Polat ve Münevver Polat, ve bu uzun süreçte beraber çalışma olanağına sahip olduğum yayın kurulu üyesi meslektaşlarım Nesim Erkip, Sait Atınç, Işık Tekin, Kürşat Sertpoyraz, Nur Evin Özdemirel, Oğuz Şahin, Yıldırım Şahin, Ahmet Hasırcı, Güney Özaltan, Nilgün Baydan Sertpoyraz, Satı Uyar Türkuğur, Levent Kandiller, Cemal Oğuzsoy, Kenan Turhan, Savaş Çengel, Haldun Süral, Osman Alp ve Figen Bozkurt, ve dergimize emeği geçen tüm MMO teknik personeline ve çalışanlarına teşekkür ederim. Benim için çok önemli ve çok yararlı bir deneyimdi, yayın kurulunda görev almak isteyen tüm meslektaşlarıma içtenlikle tavsiye ederim.

Sonuç olarak, Endüstri Mühendisliği gibi arşivsel özelliğe sahip dergilerin başarısını bu dergilere yollanan makaleler ve bu dergileri takip eden okuyucular belirler. Tüm meslektaşlarımdan örgütsel birlikteliğe ve dergilerine sahip çıkacağının güvencesiyle, yeni yayın kuruluna bu önemli görevlerinde başarılar dilerim.